

Закладка постійних моніторингових пробних площ у різновікових всихаючих насадженнях сосни звичайної в Малому Поліссі Львівської області

Протягом останніх років в Українському Поліссі спостерігається масове всихання сосни звичайної. Це явище насамперед пов'язано із кліматичними змінами, зменшенням кількості опадів, що призводить до ослаблення захисних функцій дерев та сприяє розмноженню стовбурних шкідників і хвороб.

Проблеми із всиханням сосни звичайної стають актуальними і для нашого регіону. Зокрема на Малому Поліссі Львівської області в ДП «Рава-Руське лісове господарство» виявлені перші вогнища куртинного всихання сосни.

З метою встановлення причин і прогнозування подальших наслідків, які можуть мати вплив на екологічну, лісівничу та лісопатологічну ситуацію, спеціалістами відділу нагляду і прогнозу ДСЛП «Львівлісозахист» закладені спеціальні постійні моніторингові пробні площі.

Закладені постійні моніторингові пробні площі у середньовікових насадженнях сосни звичайної Хлівчанського лісництва ДП «Рава-Руське лісове господарство» (кв.76 вид.13 на площі 0,3 га та кв.39 вид.12 на площі 0,1 га). При закладанні пробних площ спільно з представниками лісової охорони лісгоспу були взяті модельні дерева для встановлення видового складу шкідників і прогресуючих хвороб.

При проведенні лабораторного аналізу взятих зразків макроскопічним методом та методом візуальної оцінки виявлено, що сосна звичайна пошкоджена верхівковим короїдом, шести зубим короїдом, вусачами і лубоїдами, а також уражена грибами синяви, хворобами хвої та гілок. При закладанні моніторингової пробної площі вимірювались діаметр та визначалась категорія санітарного стану кожного дерева. Відсоток пошкоджених дерев на постійних пробних площах у кв.76 вид.13 становить 41%, а у кв. 39 вид.12 - 67%.

Куртинне початкове всихання сосни звичайної спостерігається на пробній площі, у Хлівчанському лісництві ДП «Рава-Руське лісове господарство», яка закладена у кв.18 вид.18 на площі 0,4 га, де пошкодження дерев на даний час становить 22%.

У вересні 2016 року на території Великомоствівського лісництва ДП «Жовківське лісове господарство» у кв.5 вид.30 в лісових культурах сосни звичайної закладена постійна моніторингова пробна площа з метою спостереження за ефективністю призначеної обробки від хвороб і шкідників та чисельністю присутньої нематоди, виявленої при проведенні лабораторного аналізу та створена для ведення постійного моніторингу.

При проведенні лабораторного аналізу виявлено, що саджанці сосни звичайної уражені диплодіозом, склерофомозом, цитоспорозом, фомопсисом, фузаріозом, фомозом, кладоспоріозом, альтернаріозом, ризоктоніозом, немацикліозом, звичайним шютте сосни, сірою гниллю, відмирання хвої від гриба роду дотіорела та пошкодження стовбурними шкідниками та нематодою по будові морфологічно близькою до *Bursaphelenchus xylophilus* Steiner et Bahrer f. M – сосною стовбурною нематодою форма M.

Встановлення причин всихання сосни звичайної у всіх вікових категоріях потребує певних матеріальних затрат та часу для проведення рекогносцирувальних обстежень, детальних обліків та лабораторних

досліджень. Закладка постійних моніторингових пробних площ необхідна для складання прогнозу розвитку осередків шкідників та хвороб лісу, розробки рекомендацій, методів і заходів боротьби з даним явищем.

Відмирання дерев сосни звичайної, що починає проходити з вершини дерева

Зріз знизу стовбура дерева сосни звичайної (IV категорія санітарного стану)

Зріз сосни звичайної, уражений грибами синяви на висоті 15 м від низу дерева (IV категорія санітарного стану)

Пошкодження стовбура верхівковим короїдом *Ips acuminatus* (Gill.)

Ходи верхівкового короїда *Ips acuminatus* (Gill.)

Зріз дерева сосни звичайної знизу ураженої грибами синяви (V категорія санітарного стану)

Зріз сосни звичайної, уражений грибами синяви на висоті 15 м від низу дерева (V категорія санітарного стану)

Зріз сосни звичайної на висоті 3 м від низу дерева (V категорія санітарного стану)

Ураження гілок сосни звичайної грибами синяви

Відсутність кори та зміна забарвлення камбію уражених та пошкоджених дерев сосни звичайної

Вигляд стовбура дерева сосни звичайної знизу (V категорія санітарного стану)

Пошкодження дерева стовбурними шкідниками

Пошкодження стовбура шестизубим короїдом

Личинки вусачів

Стовбур дерева сосни звичайної знизу, пошкоджений шестизубим короїдом *Ips sexdentatus* (Boern)